

* Non est igitur, ut unde exivimus, redeamus, quod parti ab Aristotele G 26 attribuitur, generi accommodandum, etiamsi accommodari possit. Interpreti enim fido non sua, etiamsi bona sunt, sed quae traducendus auctor graece scripsit, ea in latinam sunt linguam referenda. Hic autem sudor accidere pedibus non conturbatorum nec perturbatorum in genere, 5 B 29^v id enim falsum est, sed solummodo trepidantium solet. Ideo ratio quaeritur, quamobrem in trepidatione, quae agonia graece dicitur, pedes sudamus. Sint haec.

18, 1 Numerorum autem vim non abditam atque reconditam, sed ipsam, quae ad communiorem pertinet usum, videamus, quam optime teneat 10 acutus iste Aristotelis interpretator. Tertium est XV. particulae, quae de pertinentibus ad res mathematicas inscribitur problema huiusmodi. »Quamobrem omnes homines tam graeci quam barbari ad decem usque, non ad alium numerum numerant?« Quaerite, obsecro, id in traductionibus Cagis. Sustinete parum, quaequo, laboris. Facitote, ne pervicax 15 patronorum suorum malitia veritati tenebras infundat. Nam ne facile inveniri, quae Cages scripsit, conferrique cum veteribus possit, omnia consilio eorum confundit, tam problemata quam particulias quoque ipsas. Statim enim incipiens primae particulae, quoniam ad medicinam pertinet, illam de cicatricibus longe ab ipsa disiunctam ab Aristotele 20 connectit Cages. Ita rebus omnibus suum, non quem philosophus voluit, ordinem dedit. Quodsi qui ordinasse Cagem, quae absque ordine G 26^v Aristoteles effudit, recteque id factum obiificant, respondebimus pluris fieri ab omnibus, qui recte sapiunt, Aristotelicam, ut ipsi dicunt, inordinationem quam exquisitam Cagis. Praeterea cur non reliquit Cages 25 B 30 omnibus, qui vellent, excogitandi scribendique facultatem de ordine aut inordinatione Aristotelica, sed iudicio suo alienos, id est philosophi, libros seu particulias perturbavit? Hoc ubique paene facit. Cur? Ut cunctis, ut diximus, confusis non sit facilis singulorum locorum inventio nec cum veteribus interpretamentis collatio. Sic enim maxime ignorantiam 30 suam posse tegi putavit. Ideo iugiter id ipsum in singulis quoque problematibus factitat.

* Quod ut quale sit, percipiatis, problema primum XVI. particulae, quae est de pertinentibus ad caelestia, legite. Cuius initium est: »Quamobrem, quamvis aequaliter, sol aequali in tempore feratur.« Nam cum 35 philosophus geometrica demonstratione in solvendo utatur ac more geometrorum elementis lineas nominet, mutavit Cages elementa nec ea posuit, quae Aristoteles. Quae res apertissime, ne imperitia sua

9 ipsam quae] ipsamque G B

13 Arist. Probl. τε' 3. 910 b, 23 sq. Διὸς τὶ πάντες ἀνθρώποι, καὶ βάρβαροι καὶ *Ελληνες, εἰς τὰ δέκα καταρίθμουσι; | 34 Arist. Probl. τε' 5. 911 a, 5. Διὸς τὶ τοῦ ἡλίου δημοτόνως φερομένου ἐν τῷ ίσῳ χρόνῳ . . .

deprehendatur, per malitiam facta est. Mutatio enim elementorum in demonstrationibus geometricis facit, ne quid intelligere queas, etiamsi sexcentis expositorum commentariolis iuveris. Nam qui exponunt, elementis omnes illis utuntur, quibus Aristoteles lineas insignivit. Ita 5 fit, ut elementis confusis omne auxilium explanatorum tollatur. Viderunt patroni Cagis posse ipsius ignorantiam defigi, nisi omnia permiscerentur, G 27 et similiter scientiam hoc pacto problematum e medio se sublaturum B 30^v arbitrati sunt.

Verum de confusione nunc satis. Quare ad propositum de numeris 10 problema orationis cursum flectamus. Quaeritur in eo causa, cur omnes homines ad denarium numerum nec citra nec ultra innumerando ascendunt. Id ita proposuit Cages. »Cur omnes homines, tam barbari quam Graeci, ad decem usque enumerare consueverunt?« Non sic Aristoteles, sed: »cur omnes homines enumerant?« inquit. Ac inter haec quantum 15 intersit, quamvis non videat, philosophus, quare natura duce ita fiat, quaerit. Unde non posse homines aliter facere aperte ostendit. Natura enim mutari non potest. Cages, ut amplior sibi videatur oratio, et clausula maiore bombo erumpat, nulla rerum aestimatione facta: »Cur, inquit, ad decem usque enumerare homines consueverunt?« O doctum 20 primumque hominem, qui, quod natura fit nec forte casuque accidit, ut ipse philosophus testatur, id consuetudini hominum attribuit, nec semel, sed saepius idem ex mira ingenii hebetudine factitat! Solos enim sesquipedalium strepitus verborum, rerum pondere postergato aut minime percepto, sequitur. Nec Ciceronem audit, qui sic hac de re in 25 libris de oratore ad fratrem scribit: »Sed nulla est maior dementia, B 31 nullus maior furor, quam verba in numerum construere nulla subiecta G 27^v scientia vel sententia.« Hispidas tamen Cages, hirsutas agrestesque adeo habet aures, ut nec, quem optat, verborum crepitum olfacere queat, sed in salebras praeruptaque saxa, quibus dignus est, sua 30 praecipitetur oratio.

Videtis, videtis ergo, quam maximum honorem mereatur is, qui ne unam quidem sententiam vel scientiam philosopho dignam traducens expressit, sed oppositum animo complexus est. Nam quando ratio quaeritur, quare quicquam ut hic de numeris natura fiat, consuetudini 35 ut plurimum rem totam ipse accommodat. O nervis potius quam verbis castigandos homines, nec magis hos, qui haec per ignorantiam aut malitiam sive utrumque faciunt, quam illos, qui quamvis ignorantiam Caguleorum cognoscant, tamen talia tollerant, nec tollerant modo, verum etiam laudibus prosequuntur! Nam si qui oppresso iniuria

¹ malitiam G maliciam B | 39 prosequuntur G prosecuntur B

12 Theod. Probl. XV 3. 443 a. | 25 Cic. De orat. I 20.

Mohler, Kardinal Bessarion. III.

homini non adest, cum possit, homicida est. Nonne inter parricidas enumerandi sunt, qui parenti philosophorum omnium Aristoteli, cuius libri depravantur, non succurrunt, qui philosophiam ipsam non defendunt, sed negligunt, qui pulcherrimae scientiae problematum non propugnant?

5

5. Quid illud, quod paulo post pro solutione additur? An, quia B 31^v denarius principium est? Sic Aristoteles: »Cur principium sit? Aut,« sicuti ego arbitror et sequentes approbant rationes, »quod novem cor- G 28 pora sunt, quae feruntur, *<aut>* quod decem proportionalitatibus quattuor cubiti numeri, quibus universum secundum Pythagoricos constet, effi- 10 ciuntur.« Aut principium esse denarium numerum quasi omnibus tunc apertum patensque dixit. Nec rationem attulit ullam. Cages vero solus sententiam suam auctoritate vel levitate potius patronorum suorum confisus textibus Aristotelis immiscuit. »An, inquit, quoniam denarius fons atque principium est, quippe qui ex uno, duobus, tribus et quattuor 15 constet.« Non rapietis omnes in proditorem scientiae lapides? Non frangetis Aristotelis in calumniatorem gladios? Non deridetis, si arma desunt, dentibus aures, nasum, faciem? Non lacerabitis alius alio trahentes totum hominem manibus? Si vera essent, quae somniat, haec tamen prae designatione faceretis, quod sensum suum non in 20 margine neque seorsum ascribit, sed ipsi Aristoteli attribuit. Num, cum falsa penitus sint, patiemini? Vera certe ratio haec sua esse non potest. Nam si vera sit, non denarius tantum, sed multi alii numeri principium erunt. Multi enim sunt, qui huiusmodi accumulatione ab unitate in- B 32 cepta constant. Statim ternarius ex uno et duobus. Senarius ex uno, 25 duobus et tribus. Denarius ex uno, duobus, tribus et quattuor. Quindecim ex his et quinque. Deinde vigesimus primus ex collectione omnium usque ad sex, et deinceps multi sequente semper numero ab unitate, G 28^v collectis accumulato. Vigesimus octavus. Trigesimus septimus. Quadra- gesimus septimus. Quinquagesimus octavus. Quid facio? Innumera 30 enumerare conor. Immo satis de hoc dictum sit, quoniam satis dici non potest.

19. Illud cachino potius, si placet, prosequamur, quod in primo proble- mate XVI. particulae ponit. Quod etiam, ut mox diximus, elementorum mutatione sedavit. Nam cum dicat Aristoteles aestum maxime in 35 meridie fieri, quia sol prope nos sit, attendite, quo pacto locum digerit Cages, videte, quem sensum egerit et patronis apponit suis. »Quippe,

1 parricidas] paricidas G B | 21 Num G Nunc B

7 Arist. Probl. ιε' 3. 910 b, 34—38. Η δτι ἀρχὴ ἡ δεκάς; . . . η δτι τὰ φερόμενα σώματα ἔννέα; η δτι ἐν δέκα ἀναλογίαις τέτταρες κυβικοὶ ἀριθμοὶ ἀποτελοῦνται, ἐξ ὧν φασιν ἀριθμῶν οἱ Πυθαγόρειοι τὸ πᾶν συνεστάνται; | 14 Theod. Probl. XV 3. 443 a. | 33 cf. Arist. Probl. ιε' 1. 913 a. | 37 cf. Theod. Probl. 16, 1. 444 a (*locus cit. deest*).

inquit, cum sol meridie maxime e perpendiculo se nobis exhibeat. « Numquam certe nobis e perpendiculo sol se ipsum exhibit; sub aequinoctiali autem habitantibus semper in meridie, citra aequinoctialem vero nullis nisi ad tropicum usque habitantibus aestivalem. Nam illis 5 etiam, quamvis non semper, sed tamen, quando sol prope ipsum tropicum est, nullam in meridie umbram corpora porrigit. Quod fit, quoniam e perpendiculo maxime sol eas tunc aspicit regiones. Dicit fortassis non e perpendiculo, sed maxime e perpendiculo se dixisse. B 32^v Quis non ridebit? Nemo est, qui potestate vocis percepta, id est non 10 ignorata significatione perpendiculi, possit ignorare numquam nobis solem ad perpendiculum accedere. Quomodo igitur, si ne accedit quidem ad perpendiculum, maxime ad perpendiculum nobis erit? An quod G 29 minime esse potest, id aliquando maxime esse possit? Quis haec umquam praeter Cagem egessit? Quis expleri se ipsum istis praeter lauda- 15 tores suos, homines insanos, patietur? Prope nos autem sol in meridie maxime fit, quia maxime illo tempore ad verticem nostri capitis accedit. Quae quidem accessio adeo remota longe a perpendiculo est, ut nemo sit, qui e perpendiculo nos umquam a sole aspici cogitaverit. Cages solus excogitavit. Cages edidit. Cages hoc cibo amicos pascit suos. 20 Qui si contendunt solem in meridie maxime se nobis e perpendiculo exhibere, attamen profecto, quamvis impudentissimi sint, dicere non audebunt Aristoteli hoc ingerendum fuisse. Servandus est enim unicuique modus suus, non detorquendus auctoris sensus ad unum. Quod Aristoteles dixit, id ipsum non aliud traductor referat. Si non intelligit, 25 non traducat. Aut saltem ipsa philosophi exprimat verba, quae si rectius quam ceteri consequi se credit, commenta conscribat, exponat B 33 ut liber. Id enim omnibus licet. Alienis sua immiscere nemini licet. Nam id quidem nihil aliud est, quam nec sua nec aliena velle integra hominibus tradere, sed omnia prae intollerabili contumacia confundere. 30 In septimo autem XVII. particulae, ubi quaeritur, quare si magni- 20. tudo divisa in multa est, minorem omnes simul partes reddere magnitudinem videntur quam totum. Videte, quomodo Cages, quasi sacra- G 29^v mento additus sit oppositum semper, quam philosophus dicat, traducere, totum etiam hunc locum pervertit. »Cur, inquit, tota magnitudo 35 divisa maior toto videatur?« At, o perspicacissime vir, et rationes oppositum inferunt, et tu concludendo contrarium transtulisti. Sic enim scribis: »Consentaneum igitur est, ut partibus divisis maior appareat moles.« Dicite, dicite, oro vos, bucinatores Cagis, an soleat Aristoteles aliud umquam proponere, aliud rationibus comprobare, aut aliud, quam

11 quidem *scripsi* quod G B | 20 e perpendiculo] e B om. | 35 maior G B minor edit.

30 Arist. Probl. ις' 7. 914 b, 1 sq. Διὸς τοῖς διαιρούμενα τὰ μεγέθη ἐλάττω φαίνεται πάντα τοῦ δλου; | 34. 37 Theod. Probl. XVI 7. 445 a (inaccurate cit.).

probavit, concludere. Non estis veriti, ne, si non per libros graecos, quoniam paucissimi graece intelligent, at per vetustas <traductiones> ac per priscos expositores, qui graece simul et latine sciebant, comprehendenderetur non philosophum scripsisse, sed Cagem pugnantia ex ignorantia traduxisse. Cur autem in pugnantia sic saepius incidit, ut, 5 ne unum quidem hominis sensum habere videatur? Ipse in calce praefationis apertissime praedicat. Multa enim a se affirmat emendata, multa in melius versa. Unde colligitur omnia, quae pingui non potuit ingenio assequi, ea quasi mendosa in melius sibi, ut putat, esse perversa. Quam recte vero intellexerit, undique appareat. Cuncta enim depravata 10 vel addendo vel subtrahendo vel mutando sunt.

21. Antecedentis problematis sexti huius particulae prima statim verba considerate, qui veritatis et philosophiae studiosi estis. Chartam G 30 enim posuit pro papyro, nec vidit, quod omnia, quae ibi dicuntur, chartis nullo accidunt modo, sed iuncis, papyro stirpique accidunt. 15 Papyrus enim iuncus quidem est. Credo stirpem latine appellari posse. Verum quoniam prisci, antequam inventa fuit chartarum confectio, quibus nunc utimur, ex papyro quasi tabulas, ubi scriberent, conficiebant, idcirco papyro pro charta vulgo abutimur. Insanum hominem atque penitus amentem fuisse Aristotelem credant necesse est omnes, 20 qui Cagi piae furoris magnitudine credunt. Quis enim non viderit chartis non posse accidere, quae scribuntur? Vi rerum ergo cogetur aut Aristotelem insaniisse, cum volumina problematum scriberet, aut Cagem, cum traduceret, existimare.

22, 1 Primum vero XVIII. particulae quibus obduxit tenebris! Nam 25 cum in eo quaeratur, quare inaequales maiores apparent alter ad alterum B 34 collati quam seorsum atque in se ipsis absque ulla collatione considerati: »Cur homines, inquit Cages, qui corpore constant immodico, maiores esse videntur, cum appositi modicis aspiciuntur?« Primum quid erat opus homines adiicere? Ne scilicet quispiam contendat de asinis philosophum intellexisse. An hominibus tantum, et non equis, bovis, camelis, suibus, elephantis, quod dicitur, accidit? Omnibus quidem animatis accidere inscriptio ipsa huius particulae declarat. Cur vero animatis solum, nec cuilibet magnitudini? Quia videlicet, nisi partes organicae G 30^v in magnitudinibus inspiciuntur, ex quarum inaequalitate partium, ut 35 philosophus sentit, numerus emergit, fieri non potest, quod dicitur. Deinde, cum Aristoteles »incommensurati«, ut verbum de verbo exprimam, dixerit — incommensurati autem non sunt nisi inaequales —,

1 veriti G verit B | 2 vetustas B vetustos G | 15 sed] B om. | stirpique corressi sec. *infra* 309, 20; 318, 26] stirpoque G B | 16 stirpem] stirpum G B

12 Theod. Probl. XVI 6. 444 b. | 25 Arist. Probl. ιζ' 1. 915, 37 sq. Διὸς τοι εἰς ἀσύμμετροι παρ' ἄλλήλους θεωρούμενοι μετίζουν φαίνονται ή καθ' αὐτοὺς μόνους; | 28 Theod. Probl. XVII 1. 445 b.

cur immodico constantes corpore Cages et Cagulei dicunt? Quae tanta horum hominum ignorantia vel potius porcorum grunitus est. An, si hominem modicae statura minori conferam homini, falsum in his problema videbitur?

5 Insanire profecto mihi ipsi videor, quod tantam ignorantiam,² quam contemnere deberem, redarguere non erubescam. Sed veritatis amor, Aristotelis honor, cui non ego modo, sed universum genus huma-
num et maxime reges ac principes, plurimum debent, et denique philo-B 34^v
sophia, parens omnium, silentio me Cagis portenta praeterire non
10 sinit. Quid, ut ceteris supersedeamus, quae plurima in hoc problemate
quasi excrementa, ut Cagulei dicerent, sunt, quid inquam qualeque
est, quod concludens apposuit? »Merito, inquit, maius tum esse appetet,
cum spectatur ad id, quod simplex est atque unum.« Atqui etiam —
o quo te digno nomine appelle! — quoniam seorsum aspiciebatur, maius
15 erat. Sed altius hoc est, quam Cagulei simul omnes queant percipere.
Quale autem sit, in scholiis marginalibus nostris latius dictum est.
Caguleis vero ignoscendum esset, si in his difficilioribus solum, nec
magis in facilioribus quasi caeci palpitarent.

Legite, rogo, quod statim sequitur, ubi cum quaerat Aristoteles, 23.
20 quare et animalia et plantae in longitudinem magis crescunt, ipse: G 31
»Cur animantia, inquit, omnia et ea, quorum stirpes terra continentur,
crescere potius in longitudinem soleant?« Enumerate, obsecro, quot
vitia, ne dicam, ineptiae sunt. In re tam brevi, tam aperta, tam dilucide
a philosopho dicta primum longo usus est circuitu, qui rem apertam
25 operuit. Deinde »crescere soleant« inquit, quasi consuetudine id sibi,
non natura iussit. Sic, quod natura homines facimus, solere nos facere
saepius dicit. Praeterea »soleant« de re certa certeque a philosopho
proposita subiunctive dixit, qui dicendi modus rebus, de quibus haesi-B 35
tamus, accommodatur. Ad haec Aristoteles plantas nominavit. Ipse
30 vero: »ea, inquit, quorum stirpes in terra continentur«. Credo nonnullas
esse plantas ipsum opinari, quarum stirpes in aëre contineantur. Quod
quidem nescio an ullus umquam temulentus somniaverit. Sed somniaverit
id sobrius Cages, vereque somniaverit. Agant nonnullae plantae radices
in globo lunae, agant in corpore solis, agant in orbe ultimo, an ideo
35 non magis in longitudinem crescent? At Aristotelis ratione, ubicumque
sint, quae proprie crescere dicuntur sicut animata, in longitudinem
magis profecto crescent. Quia enim longitudine principium atque origo
ceterarum dimensionum est, ea de causa necessario accidit, sicut
philosophus sentit, ut in longitudinem omnia magis crescant. Illud G 31^v

5 profecto G prefecto B | 16 scholiis G scoliis B | 22 quot G quod B | 32 som-
niaverit G somniavit B | Sed somniaverit G B

12 Theod. Probl. XVII 1. 446a. | 20 Arist. Probl. ιζ' 2. 916a, 12. Διὸς τῇ ἐπὶ^{τῷ} μῆκος τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτά φύεται; | 21 Theod. Probl. XVII 2. 446a.

autem sic verum esse mathematici demonstrant, sicut passim per elementa Euclidae patet, ut negare nemo queat, nisi Caguleo sit praeditus ingenio.

- 24.** Duodecimum etiam XX. particulae, quae de re musica est, diligentius lectitatote, ubi ostendit philosophus graviorem ex fidibus 5 ideo accipere atque occupare sonum, acutioris videlicet, quia parvum in magno continetur. Cages autem: »quamobrem, inquit, quae gravior ex fidibus est, huic semper actus modulandi committitur?« Ita quod B 35^v natura rerum fit, hominum dispositioni, constitutioni commissionique ipse attribuit. Nec quod philosophus proponit, nec quod probat, nec 10 quod sentit aut percipere potest aut rimari dignum putat, sed vernantium modo verba sine sensu effundit. Non immerito igitur omnes, qui eum sequuntur, Cagulei, et secta, quae voces sequitur, rem non intelligit, immo quae nec vocum quidem ipsarum certam determinatamque habet rationem, Cagulea potest appellari. Quae quidem secta 15 trium adhuc numerum hominum non excessit. Quorum duo ab abyssō in deorum, ut ipsi dicerent, munus ascendentēs, in contrariumque delapsi summam ignorantiam, levitatem, amentiam cum spurcissima vita coniunxerunt.
- 25.** Sed de his si rudere grunnireque pergent, apertius atque latius 20 alias. Nunc secundum XXI. particulae toto vel in animo perpendatis, G 32 ubi ratio ab Aristotele quaeritur, quare trito a priscis rerumque divinarum scientiam habentium Graecorum proverbio ferebatur belli tempore mentham nec serendam, nec comedendam esse, ratioque redditur, quoniam mentha corpora comedentium frigefaciat. Cumque haec herba 25 non parum caloris habeat, mirumque videri possit, quo pacto herba calida frigidius reddat corpus humanum, huius rei certius esse vestigium ait, quia sperma comedentium corrumpitur. Quo nihil aliud significatur, B 36 nisi quia proprio quodam calore, siccitate atque natura menthae calor humanus adeo superatur, ut sperma etiam aboleatur. Nam non solum 30 generandi vis sua tollitur, verum etiam ipsum frequenti usu menthae paulatim imminuitur et tandem extinguitur. Quo exstincto hominis fortitudo elatusque animus omnino deiicitur. »Hoc enim, inquit, contrarium est ad fortitudinem et ad animos, cum sit idem genere.« Contraria enim in eodem genere proxima sunt et maxime distant. Quare, quoniam 35 elatio et deiectio animi contraria sunt, et deiectio animi abolitionem spermatis subsequitur, quod spadones, qui omnes in muliebrem vertuntur naturam, declarant, et mentha sperma quadam sui natura extinguit,

13 sequuntur G secuntur B | 24 mentham] mentam B | 35 proxima] proximo B

7 Theod. Probl. XIX 12. 447 a. | 22 Arist. Probl. x' 2. 923 a, 9—11. Διὸ τί λέγεται ἐμένθην ἐν πολέμῳ μῆτ' ἔσθιε μῆτε φύτευε; ή δὲ καταψύχει τὰ σώματα; δηλοῖ δὲ ἡ τοῦ σπέρματος φθορά. | 33 Arist. Probl. x' 2. 923 a, 11 sq. τοῦτο δὲ ὑπερεναντίον πρὸς ἀνδρεῖαν καὶ θυμὸν ταῦτὸν δν τῷ γένει.

patet, quia fortitudini ac magnitudini animorum menthae comedio contrarium est. Quas ob res non comedere solum ipsam priscae proverbium Graeciae prohibet, sed ne serere quidem belli tempore, ne G 32^v inde comedio sequatur, permittit. Id totum sic altum, sic verum, sic 5 utile, sic breviter ac more Aristotelico absolutum operae pretium est audire, quomodo interpretatus est Cages. Id autem ipsum, inquit, adversum omnino est ad fortitudinem atque excandescientiam animi, quae sibimet generis cognatione deiungi palam est. «Certe hinc non ad philosophorum usum, sed longe a poëta verbis aliquo evulsi nec re 10 propter brevitatem satis expressa nullus altior potest haberi sensus. B 36^v

Nam cum ab omnibus Peripateticis contraria dicantur, quae in eodem genere posita maxime distent, ipse quia nec contrarium nominavit aliquid et cognationes induxit generum, ad alium longe philosophiae studiosos sensum repellit, quam Aristoteles voluit.

15 Sed quod statim sequitur, attente oro videatis. Quaeritur autem: 26.
 »Cur, non dico aliqua indefinite, sed nonnulla, hoc est distinctius, quaedam florem faciunt et fructum non faciunt, sicut cucumer, cucurbita, malum punicum?« Ipse vero et quasi ambigua, quae certissima sunt, protulit, sicut fere semper propter ignorantiam solet. Et pro malo punico malus 20 punica dixit. Nec ratio philosophi nec oculorum sensus, quo penitus carere videtur, aut furorem hominis adversus veritatem domare aut ignorantiam mentemque suillam ad quicquam recipiendum revocare potuerunt. Florem facit et fructum non facit malus punica? Non vidisti umquam huius arboris fructum, quem malum punicum appellamus? G 33
 25 Centies, scio. Etiam devorasti. Quomodo igitur comedo tu et veritatis ipsius, ut sic dicam, helluo videre non potes malum punicam floribus suis mala punica facere? Haec sicut cucumeres quoque atque cucurbitae flores faciunt. Fructum facere nequeunt, quia ipsa fructus sunt. Non moverunt iners pingueque ingenium saltem cucurbitae et cucumeres B 37
 30 simul enumerati ab Aristotele. Hactenus de hoc.

Verum si, quanta sit ignorantia Cages, quantaque vertigine mentis 27, 1 agitetur, absque multo labore vultis cognoscere, legite, quod deinceps sequitur, id est quartum huius XXI. particulae. Nam cum investigetur, cur olerum alia cocta, alia non cocta eduntur, legite, legite, obsecro, 35 qua via rem tam apertam pervertit. »Cur, inquit, eorum quae terra emergunt, alia cocta, alia cruda sunt cibo idonea?« O hominem, patronorum suorum dignum praeconio! O hominem, non minus oculorum et

27 suillam G suillem B

6 Theod. Probl. XX 2. 449 b (*admodum inaccurate cit.*). | 16 Theod. Probl. XX 3. 449 b. (*inaccurate ac falso cit.*) | cf. Arist. Probl. x' 3. 923 a, 13 sq. Διὰ τὶ ἔνθος ἔχοντα ἀκαρπά ἔστιν, οἷον σίκυος καὶ χολοχύνθα καὶ βόα; | 33 Arist. Probl. x' 4. 923 a, 17 sq. Διὰ τὶ τῶν φυομένων τὰ μὲν ἐψανά, τὰ δὲ ὠμὰ βρωτά; | 35 Theod. Probl. XX 4. 450 a.

gustus quam mentis expertem! Boves, asini, pecudes ceteraque pecora cognoscunt plura sibi reiicienda quam edenda eorum, quae terra emergunt. Cages, qui se philosophum profitetur, ne asinorum quidem nec pecudum sensum adeptus, sola nonnullorum elatus potentium vel auctoritate vel ignorantia, universam Aristotelis philosophiam et veritatem ipsam perversurum se confidit. »Eorum, quae terra emergunt, alia cocta, alia cruda homines edunt.« Sentis, quid dicis, an nondum

G 33^v quidem? Omnia enim, quae oriuntur e terra, edi ab hominibus, alia cocta, alia cruda, hic sermo significat. Omitto sulfura, omitto alumina omitto argentum vivum, omitto metalla omnia. Quae cum e terra emergant, ardenti eorum potu solus dignissimus es. Sed quando tu fatue scamoniam, quando helaterium, quando frondes caseas, quando

B 37^v aconitum, quando agaricum ceteraque huiusmodi, quae innumera emergunt e terra, vidisti aut audisti homines ad cibum colligere? Dic, sodes, crudum tu elleborum, an coctum esse comedendum consulis? Utrum dices. Ceteri omnes in tuis, tui bucinatores, in te prius periculum faciendum contendent. Sed missa haec letifera venenaque faciamus. Ioncos vero, stirpes, ficulneas, frondes, hederam, salicum, folia platani, globulos, abiegna, ramalia, vepres, arbusta, dumos decoctos tu devoras, an crudos? Si decoctos dices, mirabimur. Nullum enim animal sic ista comedit, sin crudos. Simile veri videbitur. Nam caprae quoque, asini et boves crudis quibusdam istorum pascuntur, homines nullo pacto. Quare si non aliorum naturam, sed tuam considerasti, veniam tibi dandam censemus, si in transferendo Aristotele non ipsum, sed te potius aspexisti.

2 Cur autem, cum ratio philosophi vertenda esset, primum subiungis, an quibus sucus, deinde statim, quibus autem sapor? Uno eodemque verbo certe Aristoteles hic utitur et uni eidemque rei causam accommodat. Tu modo substantiae, id est suco, modo savori, hoc est qualitati,

G 34 causam unam eandemque attribuis. Sed forsitan graeci vocabuli potestatem utroque ferri contendis. At idem verbum eadem de re centies dictum idem semper significat, nisi tua mirabilis prudentia, si de stellis

B 38 tractaretur canisque saepius nominaretur, nunc stellam, nunc animal quadrupes, nunc piscem quendam intelligendum variat. Non vereris tales ineptias atque adeo vomitus, quasi Aristoteles scripserit, in medium reponere? An credis ceteros quoque homines laudatorum tuorum gustum habere? Nimium erras, mihi crede. Cito enim olfacent omnes, quam foeteant eructationes tuae, quam mortiferos exhalent singultus, quam pestilentes sint vomitus. Quare non ceteris, sed tuis has putredines praepara. Illis hanc mensam appone. Illis haec offeras fercula. His cibariis reple. Illis hoc alimento valetudinem, quam merentur, restitue. Non enim hominibus, sed naturae hominum corruptoribus, qui nasum in adolescentiis clunibus die noctuque confricare solent, suavissimum hi tui vomitus reddunt odorem.

Sed non erit finis, si non dico errata, quae aut minutiora sunt 28, 1 aut certe rariora. Sed depravationes eas, quae funditus rem universam evertunt, singulas persequemur. Nihil enim est integre, fideliter, scite ab eo dictum, nihil non depravate, non ignoranter, non quasi ab homine 5 insensato traductum. In nullo sensus philosophi servatur. Omnia longe alio distrahuntur. Nec verisimile aliquid aut rebus ac veritati, quamvis G 34^v falsum, saltem propinquum exponitur. Quare si unum vel alterum B 38^v addemus, finem de infinita huius hominis dementia faciemus.

Vigesimum particulae quartae problema ponitur ab Aristotele: 2
 10 »Quamobrem ixiae faciunt, ne generent, qui eas patiuntur?« Has ixias etiam in hoc volumine alibi nominatas et in libris de animalibus saepius aliter alii capiunt. Nos genus apostematis esse genitali spiritu et materia spermatica ad vertebra lumbos ceterasque partes renibus ac femoribus vicinas conversa in marginalibus scholiis diximus. Sic enim et rationes 15 philosophi aperte docent, et vis verbi significat. Ixia enim graece non tibias, non pedes, non inferiores partes, sed quae lumbos et vertebra obeant atque complectantur, significat. Contra Cages varices interpretatus est. Quis ferret tam alienam a veritate rem philosopho, quasi sic ipse dixerit, inique attributam. Si certe in margine de varicibus 20 dici existimare se ascripsisset, nemo posset perperam id factum arguere. Licet enim unicuique sine alterius iniuria, quae credit vera esse, etiamsi non sint, depromere. Aristoteli autem ac veritati rerum palam detrahere, id nemo, nemo umquam, o Cages, aequo animo patietur. »Cur, inquit, gignendi facultas iis tollitur, qui a varicibus tenentur.« Et in <XXXVII. 25 part. IV.>: »Cur spadones, inquit, vel omnino varicibus vacant vel minus B 39 habent?« Et in calce huius: »Talis autem est puer et mulier, quorum neutrum varices habere consuevit. Praeterquam si mulier, raro.« Prae- G 35 tereo singulorum semper alienam a rebus verborum potestatem. Gigni enim alienius atque generalius est, quam res flagitet. Nec facultas de in- 30 sita rerum vi ac naturali, sed de topiis dicitur externisque rebus. Nec tentigo, sed mentula emarcescit. Et »praeterquam si mulier, raro« dicendi modus, praeterquam quod historicus est, veritati etiam propter dubitationem immixtam vehementer repugnat. Iunioribus haec hisque similia praetermittantur. Rebus enim ipsis praecipue, non verbis feren- 35 dam a nobis opem censemus. Quid ais Cages? Naturalis generandi virtus tollitur varicosis? At C. Marius multique alii et varicosi erant et filios ex se ipsis generabant. At omnibus ixiosis tentigo, ut philosophus ait, non accidit. Varicosis, si scire cupis, quam saepius accidat, aut periculum in te facito aut a bucinatoribus tuis, qui periculum

15 Ixia G Ixis B | 25 <XXXVII. part. IV.› G B lacuna | 27 neutrum B
neuter G

10 Arist. Probl. δ' 20. 878 b, 36. Διὰ τί αἱ ἔξαται τοὺς ζχοντας κωλύουσι γεννᾶν; |
23 Theod. Probl. IV 20. 425 b. | 25. 26 Theod. Probl. X 37. 434 b.

fecerunt, diligentius quaerito. Non vides saltem rationem a philosopho redditam. »Quoniam, ait, ixia translato spiritu fit«, genitali videlicet, — de hoc enim plane loquitur — quo translato mentulae quoque tentigo prosternitur. Multa sane a medicis de varicum causis solent tractari.

B 39^v Quis eorum umquam genitalis spiritus translationi causam dedit? Nemo, 5 nemo prorsus. Nam omnes ore uno voceque una clamant itinera longa et continua, cursus vehementiores ac crebriores, onera humeris nec

G 35^v parva et saepe ac diu sustentata existendi varices causam esse. His enim et venae tibiarum pressae ampliantur et sanguis ad inferiora depellitur. Ita sanguine, non genitali spiritu, sicut tu fingis et Aristote-10 lem in crimen atque mendacium vocitas, varices non iuxta genitalia membra, sed in tibiis, nec ut pustulæ, sed sanguine, sicut diximus, venis elatis sincero intumescunt.

3 Dicit forsan quispiam ipso Cage non doctior ixiae vocabulum nonnumquam pro varice ponit. Vide, quantum sic verba fundenti attri-15 buo. Sit verum, quod dicitur. Scribatur ixia etiam pro varice, nec ab imperitis, sed a doctissimis atque peritissimis Graecis. An ob hoc, o Cagulei, quoniam a peritissimis canem pro quadam fulgente stella scriptum invenietis, quandocumque forte canem audietis, stellam dici putabitis? O fanaticos homines, immo insensatas potius beluas! Nam si 20 quicquam hominis praeter figuram haberent, viderent profecto verba rebus accommodanda esse, non res verbis.

4 Ixiosos fieri tam spadones quam mulieres negat Aristoteles. Per-
pulchre id traducit Cages. Non irrideo. Perpulchre namque id mihi
B 40 factum videtur. Quod sic factum est, ut totum auctorem suum oboleat, 25
ut re tale sit, qualis auctor, ut hinc res, inde nomen in unum coacta
conveniant. Quid igitur Cages et spadones et mulieres negari ab Aristotele scribit varicosos fieri solere? Furoris sane omnia, quae dicit, plena

G 36 sunt adeo, ut me quoque in furorem vertant, cum de ipsis cogitem
atque scribam. Nec enim reperio verba, quae tantae amentiae furorique 30
congruant. Spadones et mulieres varicosi natura fieri nequeunt. Spa-
dones cur? Sanguinem non habent? At magis ipso abundant ixiosi quam
antea. Venis carent? Dici non potest. Itineribus, cursibus oneribusque
non conquassantur? Non minus sane quam ceteri. Cur ergo, si causae
omnes ita in ipsis sicut in aliis concurrere posse inveniuntur, effectus 35
quoque similiter non concurrent? Haec eadem de mulieribus scribi
possent, nisi menstruorum defluxus varicibus esset impedimento. Sed
si menstruus retinetur sanguis, multo facilius quam in viris varices
in mulieribus extollentur.

5 Unde igitur hae prodigiosae Cagem fictiones invaserunt, unde 40
portenta haec innata sunt sibi? Unde animo varicosus adeo factus

20 beluas] belluas G B | 32 abundant G abundat B

2 Arist. Probl. δ' 20. 878b, 37 sq. ἡ δὲ ἡ Ιέα γίνεται μεταστάντος πνεύματος.

est, ut omnes, qui acciderunt hominibus umquam aut accidentunt aut accident, varices tumore animi superarit. Non enim tantum in pedes insurgere illi soliti sunt, quantum ipse in veritatem. Sed non est huius temporis, unde facta sint haec omnia, quaerere. Non enim in Cagem B 40^v 5 nec in complices suos invectivas conscribimus, sed iniuriam a nobis propulsamus, quod omnibus licet, et Aristotelem ac veritatem simul defendimus.

Sed quintae quoque particulae XXXI. consideremus, ubi quaerit 29, 1 Aristoteles: »Quare qui phthisim patiuntur et lassi labore, praeparati ad pollutionem in somno sunt?« At Cages: »Cur, inquit, genitura in somnis iis profluere solet, qui aut a labore lassescunt aut tabe consumuntur?« Non intelligo equidem, quomodo genitura profluere lassis soleat. Genituram enim sic dici latine scio, ut naturam, ut feturam, ut, si quis ita vult, generaturam. Sed a rebus ipsis coniicio pro spermate 15 hominis ipsum genituram cepisse. Sit sane Latinis lex, aut potius iis solum, quibus scripta Cagis latina videntur, quicquid Cages egesserit. Profluere vero solitam esse genituram cur dixit? Longe namque aliud hoc est, quam esse ad pollutionem praeparatos. Non enim semper a praeparato solet profluere. Nam quis nescit praeparatos nos esse ad 20 multa saepe, quae nobis non accident?

Magni ab omnibus ingenii Aristoteles fuisse iudicatus est, multos- 2 que praclaros viros scripta eius a natura ipsa dictitata putasse memoriae proditum est. Hanc laudem illud potissimum et comparavit, quod cautissime, hoc est proprie vereque adeo loquatur, ut nonnisi natura B 41 25 ipsa de naturalibus loqui rebus videatur. De quacumque re scribit, verbis protinus ipsis percipitur. Actune, an potentia rem putet esse, qua de loquitur, utrum in genere, an in parte proferat, habeatur per se, an per accidens, non latet. Primumne ut sit, an non, perspicitur. Nihilque penitus, quod ad rem recte intelligendam pertinet, praetermittitur sicut 30 hic. »Quare, inquit, lassi«, et quoniam lassitudo multis accidere modis soleat, »labore« addidit. »Quareque, inquit, lassi labore homines praeparati ad pollutionem in somno sunt?«

Cages autem quasi philosophiam et gloriam eius e memoria homi- 3 num evellere velit, nullo ipsum sequitur pacto, sed cuncta confuse, G 37 35 indistincte ac in alium redacta sensum pervertit. Nam primum hic praeparationem hanc omnino abolevit. Deinde pollutionis verbo reiecto »cur genitura, inquit, profluere solet«, et sic a pollutione ad seminis profluentiam rem penitus diversam sensum transtulit. Nam pollutio est seminis in momento temporis per saltum exitus summa cum voluptate atque tentigine sola coitus imaginatione. Profluentia vero seminis

⁹ phthisim B phtisim G | 27 habeatur G habetur B | 35 sensum G sensuum B

⁸ Arist. Probl. ε' 31. 884a, 6 sq. Διὸ τὶ ἔξονειρωκτικοὶ εἰσιν οἱ κοπιῶντες καὶ φθιστῶντες; | 10 Theod. Probl. V 31. 428 b.

B 41^v est ipsius seminis exitus longiore fluentis tempore absque saltu, absque tentigine, absque ulla omnino voluptate nec per coitum nec per cogitationem coitus. Haec quam diversa sint, quis praeter Cagem et laudatores eius non viderit?

4 Sic traducendus Aristoteles est, o boni viri vos, ne puerorum seductores appelle! Tantane vobis fanaticæ ex puerorum seductione confidentia aduluit, ut viros quoque ad ineptum intelligendarum rerum sensum seducere atque transferre credideritis? Cur hanc naturae pugnam indixistis? Cur eam omni studio persequimini? Cur non sinitis, quantum in vobis est, rectis secreta ipsius traductionibus intelligi? Atqui vos et naturae homines estis. Ipsa enim vos parentibus vestris quasi organis usa genuit? Quare ad similes actus ipsi praebere vos debetis? Cur eam distrahitis? Cur violatis? Cur in tenebras ignorantiae intruditis?

30, 1 Prosequamur cetera in hoc problemate Cagis vitia. Non omnia; nemini enim ea vis dicendi, nemini sic longa vivendi spatia, id flumen G 37^v ingenii dari mea quidem sententia potest, ut omnes sicarii traductionum ineptias recensere possit. Plures namque in eis fere sunt quam syllabæ. Non extollo rem, sed iudicium expono meum. Iurare persancte possum plura me in volumine problematum intollerabilia esse Cagis coniicere 20 B 42 vitia, quam verba sunt. Nam verbis nonnumquam singulis vitia multa insunt, verbaque omnia sunt a rebus remotissima, quae prosequi omnino infinitum est.

2 Opus enim est verborum antea vim omnem explanare, deinde videre, quid Cages in singulis interpretatur, — verum ut, quale id sit, intelligatur, non gravabimur — etiam ad ipsorum Caguleorum eruditionem verbum unum, quale sit et quomodo rebus ab ipso accommodatur, considerare. Lassescunt inchoandi verbum est. Haec verba non incipiendi solum potestatem habent, nec vehementiam tantum significant. Sed, cum utrumque modo habent quodam, plerique alterius eis 30 attribuentes falluntur. Intendi enim rem eam, quae significatur, ostendunt. Nihil porro intenditur, quod non inceperit. Hinc fit, ut principium quoque rei ostendere videantur. Nam cum intentio progressus sit ad maiora, necesse est, ut principium incrementi aliquid capias. Aliter enim ne intelligi quidem incrementum potest atque progressus. Declarat 35 id Mercurius apud Plautum in Alcumena. Nam cum Iovem abeundi esse tempus moneret: »Lucescit«, inquit. Et paulo post: »Lucescit. Eamus G 38 hinc«. Deinde lucescit. Et parvo temporis lapso intervallo rursus inquit: »Lucescite«. Ita ostendit a prima posse aurora usque ad ortum solis hoc B 42^v verbum dici. Intenditur enim semper lux oriente vero iam sole. Nemo 40 recte dicet lucescit, sed lucem iam esse absolute aut iam illuxisse. Id

18 syllabæ G sillabæ B | 19 extollo G estollo B | 33 intentio G intensio B

37 Plaut. Amph. 543.